

10. Нагаївська Д. Європейська інтеграція: історичний досвід та економічні перспективи / Д. Нагаївська // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / відп. за випуск С. Якубовський. – О., 2017. – С. 167–170.
11. Офіційний сайт компанії “Nestlé” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.nestle.ch/de/media/documents/nis_2015_de.pdf.
12. Офіційний сайт групи компаній “Emmi” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://group.emmi.com>.
13. Кодекс поведінки групи компаній “Emmi” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://group.emmi.com/fileadmin/user_upload/emmi_group/about/documents/Emmi_Code_of_Conduct_DE_FR.pdf.
14. Офіційний звіт компанії “Hügli” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.huegli.com/fileadmin/user_upload/de/investor_relations/Berichte/GV_Printout_2016.pdf.
15. Офіційний звіт компанії “Lindt&Sprüngli” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.lindt-spruengli.com.
16. Офіційний сайт компанії “Rahm AG” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rimuss.ch/de/%C3%BCber-uns/unternehmen>.

Аннотация. В работе рассмотрена методология использования бенчмаркинга с целью повышения социальной ответственности бизнеса и его маркетинга на рынке продовольственных товаров. Приведены примеры успешных стратегий повышения социальной ответственности зарубежных предприятий. Обосновано, что бенчмаркетинг является эффективным инструментом повышения социальной ответственности субъектов хозяйствования в Украине.

Ключевые слова: бенчмаркинг, социальная ответственность бизнеса, социальная ответственность маркетинга, предприятие.

Summary. In the work there has been considered the methodology of benchmarking utilization aimed to boost the social responsibility of business and its marketing on the provisions market. The examples of successful strategies aimed to raise the social responsibility of foreign enterprises have been adduced. It has been founded that benchmarking is an effective tool to boost the social responsibility of business entities in Ukraine.

Key words: benchmarking, social responsibility of business, social responsibility of marketing, enterprise.

УДК 336.14

Онищенко В. В.

*аспірант кафедри фінансів та банківської справи
Європейського університету*

Onishchenko V. V.

*Postgraduate of Finance and Banking Department
European University*

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

FEATURES OF FISCAL DECENTRALIZATION IN UKRAINE: THEORETICAL ASPECTS

Анотация. У статті досліджено особливості бюджетної децентралізації як складової реформи, що нині триває в Україні. Визначено сутність децентралізації, окреслено механізми, які використовуються нині задля збільшення фінансової самостійності місцевих органів влади. Розроблено пропозиції, орієнтовані на підвищення ефективності бюджетного регулювання в процесі провадження реформаторських змін. Запропоновано домінуючі політики бюджетної децентралізації, врахування яких буде доречним під час розроблення та використання інструментів та методів, націлених на вдосконалення бюджетного регулювання.

Ключові слова: децентралізація, бюджетна децентралізація, бюджетне регулювання, міжбюджетні відносини.

Вступ та постановка проблеми. Децентралізація є процесом, мета якого полягає у створенні ефективної структури органів місцевого самоврядування з ознаками відкритості та гнучкості, що сприятиме зміцненню представницьких систем прийняття рішень на рівні громад. Даючи можливість місцевим громадам управляти власними справами, а також використовуючи поглиблення співпраці між центральними і місцевими органами влади,

ефективна система місцевого самоврядування дасть змогу більш адекватно реагувати на потреби і пріоритети людей тієї чи іншої громади, тим самим гарантуючи, що уряд здатний врегульовувати велике коло економічних та соціальних питань, зокрема проблему подолання бідності, створення нових робочих місць, гендерної рівності, захисту навколишнього середовища. Більше того, впровадження повноцінного місцевого самоврядування євро-

пейського зразку забезпечити державі змогу повноцінного інтегрування у євроспільноту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання децентралізації, зокрема бюджетної, висвітлюються у працях багатьох провідних вітчизняних науковців-фінансистів, а саме в роботах В. Опаріна, Ю. Пасічника, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія, які неодноразово наголошували на важливості та необхідності започаткування такої реформи, яка б сприяла підвищенню доброту населення країни. Проте задля розробки пропозиції щодо вдосконалення процесу бюджетного регулювання в Україні, підвищення його ефективності, що в кінцевому результаті забезпечувало б виконання функцій держави на гідному рівні та позначалося на підвищенні стандартів життя населення країни, необхідним є подальше вивчення питання самої децентралізації в контексті провадження реформ в Україні.

Метою роботи є поглиблення теоретичних знань щодо сутності та особливостей бюджетної децентралізації в Україні задля розробки пропозицій стосовно вдосконалення процесу бюджетного регулювання у ході провадження реформи.

Результати дослідження. Бюджетна децентралізація поряд з бюджетним федералізмом та бюджетним унітаризмом є формою прояву міжбюджетних відносин, що сформувалися в країні, а також основою для здійснення процесу бюджетного регулювання. Оптимальність вибору тієї чи іншої моделі міжбюджетних відносин (бюджетний федералізм, бюджетний унітаризм, бюджетна децентралізація) є запорукою економічного зростання в країні.

Слід вказати, що бюджетний федералізм притаманний країнам з федеративним устроєм влади, для якого характерними є чітке розмежування витрат на різних рівнях влади з наділенням останніх фіскальними повноваженнями самостійно формувати власну прибуткову базу; міжбюджетні відносини формуються на основі договірно-правової форми організації; державні і місцеві органи влади виступають рівноправними партнерами [1, с. 117]. Відповідно, бюджетний унітаризм притаманний унітарним країнам. Основні засади організації міжбюджетних відносин та принципи бюджетного регулювання встановлюються центральною владою, яка проводить активну політику забезпечення єдиних стандартів суспільних послуг на всій території країни, вирівнює фіскальні дисбаланси [2, с. 64]. Місцева та регіональна влади відіграють другорядну роль. А бюджетна децентралізація поєднує окремі риси як бюджетного федералізму, так і бюджетного унітаризму, ґрунтуючись на принципі субсидіарності [1, с. 124].

Принцип субсидіарності в контексті бюджетної децентралізації має такі характерні ознаки: обов'язкове розмежування повноважень між різними рівнями влади в країні; делегування центральною владою частини повноважень місцевим органам влади; обмежена можливість влади вищого рівня втручатися у фінансову сферу влади нижчого рівня, а саме лише у разі неспроможності останньої вирішувати пене коло проблем; таке втручання має слугувати лише на користь отримання фінансової автономії, а не на користь підпорядкування [1, с. 132].

Реалізація такого принципу повинна відбуватися так:

- здійснення компетентного різнобічного моніторингу місцевих громад з метою визначення потреб в наданні послуг;

- забезпечення кваліфікованими управлінськими кадрами на місцевому та регіональному рівнях із залученням громадськості до управління та контролю;

- визначення повноважень для перерозподілу та вироблення механізму передачі владних повноважень і

взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

- визначення співвідношення компетенції місцевих і центральних органів влади з дотриманням ключових принципів Європейської хартії місцевого самоврядування;

- забезпечення законодавчого та нормативно-правового регулювання децентралізації видаткових повноважень [3, с. 18].

Серед основних причин, що зумовлюють необхідність процесу децентралізації в Україні, слід назвати надзвичайно низький рівень життя сільського населення та населення невеликих міст, фінансову та адміністративну слабкість села та невеликих міст як адміністративно-територіальних одиниць, що стало результатом неефективного бюджетного регулювання в країні впродовж десятиліть. Нині більшість сіл та невеликих міст є дотаційними, які не в змозі за рахунок власних надходжень забезпечити утримання навіть апарату місцевих органів влади, що позбавляє таку владу стимулів для розвитку. Децентралізація, що передбачає механізм добровільного об'єднання громад, має надати стимул для розвитку сільських територій та територій невеликих міст.

Окрім того, подальше впровадження реформи децентралізації, безумовно, є необхідним задля підвищення ефективності державного устрою. Оскільки нині в країні співіснують дві форми організації місцевого управління: органи місцевого самоврядування, що представляють інтереси територіальних громад, та місцеві державні адміністрації, які представляють інтереси держави. Відповідно, перші діють в інтересах громад, тоді як останні часто вдаються до лобювання інтересів окремих місцевих політичних еліт.

Досить влучним, на наш погляд, є тлумачення значення децентралізації, що було представлено ще у 1997 році в одній з доповідей Програми розвитку ООН, де зазначалось, що децентралізація означає реструктуризацію або реорганізацію влади, в результаті чого виникає система спільної відповідальності між установами управління на центральному, регіональному та місцевому рівнях відповідно до принципу субсидіарності, тим самим збільшуючи загальну якість та ефективність системи управління разом з підвищенням авторитету і потенціалу управління на субнаціональному рівні. Децентралізація здатна внести свій вклад в ключові елементи належного врядування, такі як збільшення можливостей громад в участі в економічних, соціальних і політичних рішеннях; підвищення оперативності уряду, прозорості та підзвітності [5, с. 4].

Напрямок проведення реформи місцевого самоврядування було визначено у Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [6], затвердженої Кабінетом Міністрів 1 квітня 2014 року. Відповідно, процес децентралізації в Україні було започатковано 17 червня 2014 року з прийняттям Закону України «Про співробітництво територіальних громад» [7], далі з прийняттям у лютому 2015 року Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [8].

З моменту затвердження Концепції було сформовано правову базу для проведення реформи бюджетної децентралізації. Зокрема, було внесено зміни до Податкового та Бюджетного кодексів України [9; 10], затверджено Державну стратегію регіонального розвитку та ухвалено новий Закон про регіональну політику, запущено процес зміни адміністративно-територіального устрою. Разом з прийняттям змін до Податкового та Бюджетного кодексів нові об'єднані громади отримують більші фінансові мож-

ливості місцевого самоврядування, що сприятиме їхній економічній самодостатності та спроможності.

В рамках децентралізації відбувається реформа міжбюджетних відносин, а відповідно, й зміни бюджетного регулювання. Встановлено новий порядок міжбюджетних правовідносин, що ґрунтується на засадах бюджетної децентралізації, якій притаманне впровадження таких механізмів.

1) Широка бюджетна автономія та фінансова самостійність:

- право самостійного формування місцевого бюджету на основі закріплених стабільних довгострокових дохідних джерел, видаткових повноважень та основних параметрів, визначених у проекті Державного бюджету, поданому Урядом до Парламенту, з 15 вересня року, що передуватиме плановому;

- право формування та затвердження місцевих бюджетів незалежного від термінів прийняття Державного бюджету України, у строки, визначені місцевою владою, але не пізніше 25 грудня року, що передуватиме плановому; у разі неприйняття до вказаного строку державного бюджету міжбюджетні трансферти враховуються місцевими радами в обсягах, визначених у державному бюджеті на попередній бюджетний період;

- застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів, які мають взаємовідносини з державним бюджетом, починаючи зі складання проектів місцевих бюджетів на 2017 рік;

- затвердження державних соціальних стандартів і нормативів в описовому та вартісному вигляді за кожним із делегованих державою місцевому самоврядуванню повноважень у розрахунку на середньостатистичну адміністративно-територіальну одиницю;

- визначення механізму розрахунку обсягу субвенцій на основі державних соціальних стандартів і нормативів, які встановлюються законом та іншими нормативно-правовими актами;

- право самостійного вибору установи (казначейство або комерційний банк), що обслуговує рахунки місцевого бюджету; водночас за умови вибору банківської форми обслуговування (розміщення коштів бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ на депозитах та/або їх обслуговування) місцеві бюджети втрачають право на покриття тимчасових касових розривів, що виникають за загальним фондом, за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку; окрім того, державним і комунальним вищим навчальним закладам, науковим установам та закладам культури надано право розміщувати власні надходження на поточних рахунках у банках державного сектору;

- скорочення терміну виконання платіжних доручень до п'яти операційних днів з дати надання доручення на його здійснення (за умови виконання доходів зведеного бюджету України), що має забезпечити уникнення пікових навантажень на єдиний казначейський рахунок;

- спрощення процедури запозичення від міжнародних фінансових організацій шляхом запровадження принципу «мовчазної згоди» у разі неотримання висновку Міністерства фінансів протягом місяця з дня подання заявки;

- надання права здійснювати місцеві зовнішні запозичення усім містам обласного значення (кількість міст з можливістю реалізації такого права збільшилась з 16 до 182) [3, с. 15].

2) Стимулювання громад до об'єднання та формування інституційної та фінансової спроможності територіальних громад:

- скасування трирівневої системи розподілу коштів «область – район – розпорядники бюджетних коштів ниж-

чого рівня»; започаткування дворівневої системи міжбюджетних відносин у розрізі регіонів: перший рівень – це області, другий – міста обласного значення, райони та об'єднані громади;

- громади, які змогли об'єднатися між собою і мають чисельність населення не менше 5 тис. осіб, отримають такі самі повноваження, як і міста обласного значення, тобто зможуть вступати у прямі міжбюджетні відносини з центром; однак для того, щоб розпочати обслуговуватися безпосередньо з центрального бюджету, необхідно виконати умову стосовно того, що об'єднання має відбуватися до 15 жовтня року, що передуватиме плановому [11];

- позбавлення права на виконання делегованих державою повноважень органів місцевого самоврядування в селах, селищах, містах районного значення, що не об'єдналися;

- визначення чіткого переліку делегованих повноважень органам місцевого самоврядування та передбачення необхідного для їх реалізації фінансового ресурсу;

- горизонтальне вирівнювання податкоспроможності бюджетів громад з одночасним стимулюванням до нарощування дохідної бази.

3) Розширення дохідної бази місцевих бюджетів, закріплення або збільшення відсотка стабільних податкових платежів та зборів за місцевими бюджетами:

- передача з державного бюджету плати за надання адміністративних послуг, державного мита; збільшення відсотка зарахування екологічного податку з 35% до 80%;

- закріплення за місцевими бюджетами стабільного джерела – податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) за новими нормативами та податку на прибуток підприємств; відповідно до нового алгоритму розмежування ПДФО для бюджетів міст обласного значення, районів, об'єднаних територіальних громад відсоток відрахувань складе 60%, до обласних – 15%, а до бюджету м. Києва – 40%;

- розширення з 2015 року бази оподаткування податком на нерухоме майно шляхом включення до оподаткування комерційного майна; зменшено пільги зі сплати податку на нерухомість залежно від розміру площі об'єкта (пільги встановлено для нерухомості, яка має 60 м² (для квартир) та 120 м² (для будинків)); закріплено ставки оподаткування нерухомості до 2% від розміру мінімальної заробітної платні за 1 м² [11];

- право самостійно встановлювати ставки плати за землю та пільги щодо земельного податку в межах максимально встановлених розмірів: за земельні ділянки з проведеною нормативно грошовою оцінкою (незалежно від місцезнаходження) не більше 3% від нормативної грошової оцінки; за сільськогосподарські угіддя з проведеною нормативно грошовою оцінкою (незалежно від місцезнаходження) не більше 1% від нормативної грошової оцінки; за земельні ділянки з проведеною нормативно грошовою оцінкою (незалежно від місцезнаходження), які перебувають у постійному користуванні суб'єктів господарювання (крім державної та комунальної власності), не більше 12%; за земельні ділянки без проведеної нормативно грошової оцінки, які розташовані за межами населених пунктів, не більше 5% від нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по області [10];

- запровадження зарахування частини (13,44%) акцизного податку з виробленого та ввезеного пального до місцевих бюджетів;

- відміна індикативного планування показників місцевих бюджетів Міністерством фінансів України та надання права самостійно визначати обсяги надходжень до місцевих бюджетів на основі закріплених стабільних дохідних джерел;

– формування єдиного кошика доходів загального фонду місцевих бюджетів (без поділу на I та II кошики) та розширення джерел його формування.

4) Децентралізація видаткових повноважень:

– до власних повноважень органів місцевого самоврядування в об'єднаних громадах належать, зокрема, функції з планування розвитку громади та формування бюджету; забезпечення економічного розвитку, зокрема залучення інвестицій та розвиток підприємництва; управління земельними ресурсами, надання дозвільно-експлуатаційних послуг на будівництво; розвиток місцевої інфраструктури та благоустрій територій; надання житлово-комунальних послуг; утримання вулиць і доріг на території громади; організація пасажирських перевезень на території громади; громадська безпека силами муніципальної поліції; пожежна охорона;

– делегованими повноваженнями на рівні громади забезпечуються соціальна допомога через територіальні центри; адміністративні послуги через центри їх надання (в громадах); управління школами та дитсадками; первинна медична допомога; утримання та організація роботи будинків культури, клубів, бібліотек, стадіонів, спортивних майданчиків;

– послуги соціального забезпечення (виплати пенсій, субсидій, забезпечення пільгами), реєстрації актів цивільного стану в громадах, казначейського обслуговування, контролю санітарного та епізоотичного стану надаватимуть підрозділи державних органів влади [3, с. 17];

– передача під контроль місцевої влади низки соціальних закладів (заклади освіти I–II рівнів акредитації, а також спеціальні школи, заклади, пов'язані з медициною, фізкультурою, спортом).

5) Нові види міжбюджетних трансфертів.

На відміну від наявної системи з базовою дотацією (або дотацією вирівнювання) і додатковою, змінами до Бюджетного кодексу передбачено існування нових видів міжбюджетних трансфертів [9]. Окрім базової дотації, запроваджується низка таких субвенцій, як освітня, субвенція на підготовку робітничих кадрів, медична, субвенція на забезпечення медичних заходів окремих державних програм.

Ці кошти передаватимуться місцевим бюджетам за спеціальними формулами, які розраховуватимуться у профільних міністерствах і відомствах. Поява галузевих субвенцій має підвищити якість надання соціальних послуг, оптимізувати витрати. Порядки використання коштів цих субвенцій будуть довгостроковими, а залишки коштів за зазначеними субвенціями в кінці бюджетного року не вилучатимуться до державного бюджету та зможуть використовуватися на оновлення матеріально-технічної бази відповідних закладів. Фінансування видатків, що не могли бути враховані під час застосування формули під час розподілу цих субвенцій, здійснюється за рахунок резерву коштів в обсязі не більше 1% обсягу зазначених субвенцій. Таким чином, за надання медичних та освітніх послуг та їх якість разом з місцевими органами влади нести відповідальність також профільні міністерства.

6) Зміна системи бюджетного вирівнювання місцевих бюджетів за видатками на систему вирівнювання за доходами.

Усіх суб'єктів міжбюджетних відносин поділено на три категорії. До першої відносяться ті, в яких індекс податкоспроможності (обсяг надходжень відповідного податку на одного мешканця до середнього значення по Україні) більше 1,1 (згідно з підрахунком Міністерства фінансів під цей критерій підпадають 6 обласних бюджетів, 70 бюджетів міст обласного значення, 26 районних). На них поширюватиметься дія реверсної дотації, тобто з

бюджетів адміністративно-територіальних одиниць, які заробляють більше, ніж мають видатків, вилучаються тільки 50% додатково отриманого доходу, а не 100%, як було раніше. Решта коштів спрямовується на власний розвиток.

Для другої категорії суб'єктів міжбюджетних відносин із коефіцієнтом 0,9–1,1 дотаційний рівень залишився без змін. Для третьої категорії з коефіцієнтом менше 0,9 (3 обласні бюджети, 39 бюджетів міст обласного значення і 25 районних) базова дотація дорівнюватиме 80% до забезпечення досягнення рівня 0,9.

Слід зазначити, що в результаті дотаційності місцевих бюджетів у 2015 році скоротилася на 22% і склала 74% порівняно з 96% дотаційності у 2014 році. Нова система стимулює громади до збільшення надходжень місцевих бюджетів за принципом «більше заробляєш – більше отримуєш» [12, с. 16–24].

Згідно із законодавчими новаціями об'єднані громади отримають весь спектр повноважень та фінансових ресурсів, які нині вже мають міста обласного значення, зокрема зарахування 60% ПДФО на власні повноваження, прями міжбюджетні відносини з державним бюджетом, державні субвенції.

Податки, які будуть передані на місця, дадуть змогу збільшити дохідну базу місцевих бюджетів, відповідно, безпосередньо громада матиме змогу контролювати напрями витрат таких коштів. Окрім того, факт сплати податків, кошти від яких формують місцевий бюджет, повинен стати стимулом для розширення діяльності всередині громади. Тобто за рахунок місцевих ініціатив з'являється можливість досягання економічного доброту всієї країни.

Окремим позитивом реформи децентралізації є активізація роботи Державного фонду регіонального розвитку. Проект розвитку регіонів фінансуються за рахунок коштів такого фонду. За кожним із регіонів закріплена сума, яка розраховується, виходячи із чисельності населення регіону та рівня ВРП на душу населення. Всі регіони отримають свою частку фінансування, які відповідає частці населення регіону у загальній чисельності населення в Україні, помножену на 0,8 суми фонду. Ті регіони, у яких рівень ВРП на душу населення менший 75% загальноукраїнського показника, отримають додаткову суму, яка визначається часткою населення регіону у населенні цих менш розвинених регіонів, помноженою на 0,2 суми ДФРР [9].

Під час розроблення політики і програм децентралізації необхідно використовувати системний підхід, орієнтований на усіх учасників процесу, та враховувати інтереси та потреби кожного з них. Децентралізація не повинна стати альтернативою процесу централізації, оскільки для ефективного економічного та соціального розвитку необхідним є поєднання обох інститутів. Взаємодоповнюючі ролі національних і субнаціональних суб'єктів повинні визначатися на основі аналізу найбільш ефективних шляхів і засобів досягнення бажаного [4, с. 74]. Наприклад, зовнішня політика має бути завданням центральних органів влади, при цьому враховувати інтереси населення. Або навпаки, питання утилізації твердих відходів перш за все має вирішуватися місцевими органами влади, однак в рамках національних політик захисту навколишнього середовища.

В основу політики бюджетної децентралізації, на нашу думку, має бути покладено декілька домінант, які повинні враховуватися під час розроблення та використання інструментів та методів, націлених на вдосконалення бюджетного регулювання.

Таблиця 1

Домінанти політики бюджетної децентралізації

Принцип	Пояснення
Принцип інтегральності:	Поєднання територіальної та управлінської складових під час формування бюджетної політики країни.
– територіальна складова;	рівномірний та збалансований розвиток територій з метою створення рівних соціально-економічних умов життя населення всіх територій незалежно від їхнього адміністративного статусу;
– управлінська складова	створення єдиної системи бюджетного планування та прогнозування для всіх територій незалежно від їхнього адміністративного статусу.
Єдність	Забезпечення фінансової цілісності всіх територій країни задля зменшення соціально-економічних диспропорцій між окремими територіями.
Антипатерналізм	Можливість окремих територій формувати власні стратегії економічного розвитку та отримувати фінансування з місцевих та державного бюджетів.
Компетентність	Забезпечення територій компетентними кадрами, які здатні відповідально формувати та реалізовувати бюджетну політику на місцях.
Нормативність фінансування	Прозоре фінансування проектів розвитку за рахунок діяльності Державного фонду регіонального розвитку на рівні не нижчому 1% бюджету.

Джерело: розроблено автором

Висновки. Модель міжбюджетних відносин, що існувала в Україні протягом років незалежності, проде-

монструвала свою низьку ефективність, оскільки більш платоспроможні регіони змушені були віддавати власні кошти на користь неплатоспроможних задля збалансування бюджетів останніх, тим самим полишаючи стимули економічного зростання як для одних, так і для інших. Нова система бюджетного регулювання покликана створити стимули для місцевого самоврядування більше заробляти та розраховувати на власні фінансові ресурси.

Реформа децентралізації передбачає подолання багатьох викликів, серед яких слід назвати залежність територій від центру; інфраструктурну та фінансову слабкість громад; деградацію сільської місцевості; високий рівень дотаційності громад; низький рівень інвестиційної привабливості територій. Беззаперечним є факт, що провадження бюджетної децентралізації здатне забезпечити набагато більшу ефективність та якість надання суспільних послуг, аніж розподіл концентрованих коштів на суспільні потреби через центральний рівень бюджетної системи.

Водночас задля подолання викликів на шляху проведення бюджетної децентралізації необхідним є подальше напрацювання питань, що забезпечили б успішність реформи та мали позитивний вплив на всю економічну систему країни. Зокрема, необхідним є подальше провадження змін щодо підвищення ефективності місцевих податків та зборів (особливо в частині спрощення адміністрування податку на нерухоме майно); потребує подальшого узгодження й питання адміністрування акцизного податку, оскільки надходження з такого податку є нерівномірними для різних територій. Видається доцільним залишити надходження з акцизного податку до бюджетів об'єднаних територіальних громад, які об'єдналися відповідно до перспективного плану, а також до обласного бюджету.

Список використаних джерел:

1. Круш П. Національна економіка: регіональний та муніципальний рівень : [підручник] / П. Круш, О. Кожемяченко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 320 с.
2. Бюджетна система : [навчальний посібник] / [І. Алексєєв, Н. Ярошевич, А. Чушак-Голобородько]. – К. : Прес, 2007. – 376 с.
3. Пріоритети реформування та напрями перспективного розвитку міжбюджетних відносин в умовах бюджетної децентралізації в Україні. – К. : НІСД, 2015. – 80 с.
4. Юридична енциклопедія : в 6 т. / Редкол.: Ю. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : Укр. енцикл, 1998–2004. – Т. 2 : Д–Й. – 1999. – 744 с.
5. UNDP, Decentralized Governance Programme: Strengthening Capacity for People – Centered Development, Management Development and Governance Division, Bureau for Development Policy, September 1997, 62 p.
6. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>.
7. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17 червня 2014 року № 1508-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.
8. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 5 лютого 2015 року № 157-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
9. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин : Закон України від 28 грудня 2014 року № 79-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/79-19>.
10. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи : Закон України від 28 грудня 2014 року № 71-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/71-19>.
11. Германова О. Механізми децентралізації / О. Германова // Вісник. Офіційно про податки : офіційне видання Фіскальної служби України. – 2014. – № 33. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/7426>.
12. Реформи під мікроскопом: 2015 рік / за ред. В. Міського, О. Галушки. – 2015. – 88 с.

Аннотация. В статье исследованы особенности бюджетной децентрализации как составляющей реформы, которая происходит в Украине в нынешнее время. Определена сущность децентрализации, очерчены механизмы, которые используются для увеличения финансовой самостоятельности местных органов власти. Разработаны предложения, ориентированные на повышение эффективности бюджетного регулирования в процессе воплощения реформаторских изменений. Предложены доминанты политики бюджетной децентрализации, учет которых будет уместным при разработке и использовании инструментов и методов, направленных на совершенствование бюджетного регулирования.

Ключевые слова: децентрализация, бюджетная децентрализация, бюджетное регулирование, межбюджетные отношения.

Summary. The article is about the features of budgetary decentralization as a component of the reform that is taking place in Ukraine at the present time. The essence of decentralization has been determined; the mechanisms that are used to increase the financial independence of local authorities have been studied. It has been developed proposals aimed at improving the efficiency of budgetary adjustment in the process of reforms implementing. The dominants of the budget decentralization policy are proposed, the consideration of which will be appropriate in the development and use of tools and methods aimed at improving budgetary adjustment.

Key words: decentralization, budgetary decentralization, budgetary adjustment, interbudgetary relations.

УДК 336:339.9-330.131.5

Онищенко С. В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів і банківської справи
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка*

Onyshchenko S. V.

*PhD in Economics, Associate Professor
Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University*

ФІНАНСОВА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА БЮДЖЕТНУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

FINANCIAL GLOBALIZATION AS A FACTOR INFLUENCING THE SECURITY OF THE STATE BUDGET

Анотація. Складність процесу фінансової глобалізації зумовлена не лише наявністю значної кількості субпроцесів, їхньою масштабністю та глибиною чинників впливу, але й спільними наслідками цих субпроцесів, щодо яких спостерігається синергетичний ефект. Доведено, що фінансова глобалізація – це суперечливий процес, що має дуальний вплив і породжує асиметрію у розвитку світового господарства. Ідентифіковано чинники бюджетної безпеки України, які обумовлені наявністю зовнішніх і внутрішніх ризиків, що виявляються залежно від джерела виникнення ризиків, ступеня впливу та наслідків фінансової глобалізації. Установлено, що значна кількість наявних ризиків бюджетної безпеки України викликана внутрішніми системними диспропорціями в реальному секторі національної економіки, про що свідчить критичний стан основних макроекономічних показників та рівня глобального індексу конкурентоспроможності.

Ключові слова: глобалізація, фінансова глобалізація, бюджетна безпека, державний бюджет, загрози.

Вступ та постановка проблеми. Глобалізація справляє істотний вплив на сучасний розвиток світового простору. Сьогодні глобалізаційними процесами охоплено майже всі сфери суспільного буття. Динаміка суспільних процесів як у глобальному, так і в національному вимірах зумовлює необхідність дослідження чинників впливу на рівень бюджетної безпеки держави. Функціонування бюджетної системи України за умов сучасних глобалізаційних процесів передбачає необхідність нової державної фінансової та бюджетної політики, орієнтованої на забезпечення національних економічних інтересів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи глобалізації як процесу висвітлені у працях таких відомих іноземних науковців, як, зокрема, М. Вотерс [1], Т. Левітт [2], Дж. Гелбрейт [3], Р. Роберт-

сон [4], Д. Хелд [5]. Наукові дослідження фінансової глобалізації та її особливості впливу обґрунтовані у працях таких вітчизняних науковців, як, зокрема, Б. Ажнюк [6], О. Булатова [7], О. Білоус, Д. Лук'яненко, І. Лютий [8], В. Міщенко, В. Захожай, П. Куцик [9], З. Луцишин [10], О. Пономаренко [11], Л. Примостка [12].

Сьогодні першість уведення до наукового обігу поняття «фінансова глобалізація» остаточно не ідентифіковано, а процеси її спричиняють суттєвий вплив на розвиток фінансової системи України. Це приводить до необхідності пошуку нових теоретико-понятійних підходів до характеристики фінансової глобалізації як складного інтегрованого й об'єктивного процесу.

Метою статті є дослідження понятійно-категоріального апарату глобалізації та наявних наукових концепцій